

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 73b/2017

privind sistemul electoral

CHIȘINĂU

6 iunie 2017

Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Tudor PANȚÎRU, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
Dna Victoria IFTODI,
DI Victor POPA,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 24 mai 2017,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 6 iunie 2017 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La 24 mai 2017, Artur Gutium și Vladimir Cernat, deputați în Parlament, au adresat Curții Constituționale o sesizare, prin care solicită:
- interpretarea articolelor 2, 38, 39, 60, 72 alin.(3) lit.a), 110 alin.(2) și 111 alin.(1) din Constituție, sub următoarele aspecte:

„1) Poate fi afectată suveranitatea națională a poporului Republicii Moldova în dependență de sistemul electoral care este adoptat de organul reprezentativ – Parlamentul?

2) Este obligat Parlamentul, la adoptarea unui sistem electoral, să țină cont de experiența internațională la acest aspect, în special dacă într-un stat sau altul, eficiența unui sau altui sistem electoral nu a atins efectele scontate?

3) Are dreptul Parlamentul să decidă în mod autonom asupra oportunității adoptării unui sau altui sistem electoral?

4) Poate fi afectat dreptul de a fi ales în sensul limitării acestuia în dependență de sistemul electoral adoptat sau numărul de tururi de scrutin în care este considerat ales deputatul (majoritate relativă sau absolută)?

5) Este obligat Parlamentul, la adoptarea unui sistem electoral și la stabilirea reprezentativității cetățenilor, să țină cont de cetățenii Republicii Moldova domiciliați peste hotarele țării?

6) La adoptarea sistemului electoral mixt este suficient să se stabilească pentru cetățenii domiciliați peste hotare sau pentru teritoriile autonome cu statut special modele diferite de cele aplicate în plan național de reprezentare în Parlamentul țării, spre exemplu anumite cote de reprezentare?

7) Poate delega Parlamentul, la adoptarea unui sistem electoral, atribuțiile de determinare a criteriilor exacte, a hotarelor sau constituirea circumscripțiilor electorale unui organ autonom și apolitic, precum este Comisia Electorală Centrală, care urmează să-și asume decizia politică în acest sens?

8) Este oportună modificarea sistemului electoral existent (în baza listelor de partid închise, într-o singură circumscripție națională) prin introducerea sistemului electoral mixt (alegera în 51 de circumscripții uninominale cu vot majoritar într-un singur tur și într-o singură circumscripție națională în baza listelor de partid închise) până la alegerile parlamentare ordinare din 2018?

9) Este oportună modificarea sistemului electoral existent (în baza listelor de partid închise într-o singură circumscripție națională) prin introducerea sistemului electoral mixt (alegera în 51 de circumscripții uninominale cu vot majoritar într-un singur tur și într-o singură circumscripție națională în baza listelor de partid închise) ținând cont de experiența unor astfel de state precum România, Ucraina, Georgia?

10) Este limitat Parlamentul în dreptul său de a adopta unul sau altul sistem electoral luând act de existența pe teritoriul său a unor teritorii autonome cu statut special ori teritorii temporar necontrolate de autoritățile constituționale ale statului?

11) Este suficientă stabilirea în lege doar a prevederilor generale privind organizarea și desfășurarea alegerilor în circumscripții uninominale în teritoriul cu statut special, temporar necontrolate de autoritățile constituționale ale statului fără stabilirea expresă în lege a numărului exact de circumscripții sau unei cote de deputați?

12) Este suficientă stabilirea în lege doar a prevederilor generale privind organizarea și petrecerea alegerilor în circumscripții uninominale amplasate în afara Republicii Moldova, pentru proprii cetățeni, fără stabilirea expresă în lege a numărului exact de circumscripții sau a unei cote de deputați?

13) Este suficientă și conformă stabilirea unui singur tur de alegeri cu vot majoritar în circumscripții uninominale?

14) În condițiile schimbării sistemului electoral, cu introducerea sistemului mixt și reducerea numărului de deputați aleși pe liste de partid, de la 101 la 50, este necesară sau nu reducerea pragului electoral de accedere în Parlament?"

- controlul constituționalității articolului 86 alin.(2) din Codul electoral.

2. La 25 mai 2017, deputații Artur Gutium și Vladimir Cernat au completat sesizarea, solicitând Curții Constituționale exercitarea controlului constituționalității unor prevederi din proiectul de lege pentru modificarea Codului electoral, adoptat de Parlament în prima lectură la 5 mai 2017, și anume:

„Art.I. - Codul electoral al Republicii Moldova nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997 [...], cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

9. La articolul 29¹

La alineatul (3) după sintagma „care au participat la scrutinul precedent.”, se introduce o frază nouă „La fel la deschiderea secțiilor de votare din străinătate, Comisia Electorală Centrală va ține cont de numărul cetățenilor aflați peste hotarele Republicii Moldova, în baza informației eliberată de organele competente a statului gazdă unde urmează a fi deschise secțiile de votare respective.”;

10. După art. 29¹, se introduce un nou articol, articolul 29² cu următorul text:

„Articolul 29². Particularitățile constituirii și funcționării secțiilor de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria) și a birourilor

electorale ale secțiilor de votare pentru localitățile din stânga Nistrului (Transnistria)

(1) În cazul alegerilor parlamentare, prezidențiale și al referendumului republican, pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), Comisia Electorală Centrală organizează mai multe secții de votare cu sediul pe teritoriul Republicii Moldova aflat sub jurisdicția constituțională a autorităților publice centrale. La formarea respectivelor secții de votare, Comisia Electorală Centrală va ține cont de factorii geografici și va asigura la maxim accesul alegătorului la procesul electoral și organele electorale respective.

(2) Comisia Electorală Centrală va forma secții de votare distincte pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), care aparțin circumscripției electorale respective formate de Comisia Electorală Centrală în baza regulamentului aprobat. Respectivul secții de votare se subordonează consiliului electoral format în conformitate cu prevederile art.75 alin.(3) a prezentului cod.

(3) La formarea biroului electoral al secției de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), art. 29 Cod electoral se aplică în modul corespunzător. Organul administrației publice locale competent să desemneze membri ai biroului electoral al secției de votare respectiv fiind cel de la sediul secției de votare deschis pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria).

(4) Particularitățile organizării și funcționării birourilor electorale ale secțiilor de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului (Transnistria) se reglementează de Comisia Electorală Centrală, iar cheltuielile aferente organizării și funcționării acestor birouri se suportă din bugetul alocat pentru alegeri/referendum. Pentru respectivele secții de votare, cheltuielile se estimează în prealabil de către Guvern și Comisia Electorală Centrală, iar în cazul când nu sunt prevăzute în bugetul alocat pentru alegeri/referendum, mijloacele financiare se alocă din Fondul de rezervă al Guvernului.

26. Titlul III va avea următorul cuprins:

[...]

Articolul 73. Alegerile Parlamentului

(2) Alegerile Parlamentului se efectuează în baza unui sistem mixt (proporțional și majoritar) într-o circumscripție națională și în circumscripții uninominale.

(3) În circumscripția națională se aleg 50 de deputați în baza votului reprezentării proporționale. În circumscripțiile uninominale se aleg 51 de deputați în baza votului majoritar, câte unul de la fiecare circumscripție.”

Articolul 74. Circumscripțiile electorale

(1) Alegerile parlamentare se organizează în baza unei circumscripții naționale, care cuprinde întreg teritoriul Republicii Moldova și secțiile de votare peste hotare, precum și în baza a 50 de circumscripții uninominale, inclusiv pentru localitățile din stânga Nistrului (Transnistria) și peste hotare.

(2) Toate circumscripțiile uninominale se constituie de către Comisia Electorală Centrală. Circumscripțiile uninominale de pe teritoriul Republicii Moldova aflat sub jurisdicția autorităților constituționale se formează după principiul teritorial-demografic în una sau în mai multe localități vecine, având la bază un număr similar de alegători în fiecare circumscripție electorală cu o deviere de cel mult 15%. Baza de calcul pentru formarea circumscripțiilor uninominale constituie

numărul alegătorilor înscriși în listele electorale la fiecare secție de votare de la ultimele alegeri naționale.

(3) Circumscripția uninominală se formează din localitățile unei unități administrativ-teritoriale de nivelul doi, sau, în scopul unei organizări mai optimale, diferitor unități.

(4) În cazul în care numărul alegătorilor într-o localitate este mai mare decât cel mediu calculat pentru o circumscripție electorală uninominală, în această localitate se formează mai multe circumscripții electorale uninominale.

(5) Comisia Electorală Centrală va determina numărul, acoperirea demografică și geografică a circumscripțiilor uninominale peste hotarele țării. La formarea circumscripțiilor uninominale peste hotare se va ține cont inclusiv de criteriile prevăzute la art. 29¹ alin. (3) care se vor aplica corespunzător. Criteriile exacte și modalitatea de formare a circumscripțiilor electorale peste hotare se aprobă de Comisia Electorală Centrală prin regulament.

(6) Comisia Electorală Centrală va determina numărul, acoperirea demografică și geografică a circumscripțiilor uninominale pentru localitățile din stânga Nistrului (Transnistria). Criteriile exacte și modalitatea de formarea circumscripțiilor uninominale pentru localitățile din stânga Nistrului (Transnistria) se aprobă de Comisia Electorală Centrală prin regulament.

(7) Revizuirea hotarelor circumscripțiilor uninominale poate fi efectuată cu cel târziu 180 de zile înaintea alegerilor ordinare.

(8) Lista circumscripțiilor uninominale, cu indicarea numerelor și a hotarelor, se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Articolul 89. Stabilirea pragului de reprezentare pentru alegerile în circumscripția națională

(1) După primirea din toate circumscripțiile electorale a proceselor-verbale ale consiliilor electorale de circumscripție, în care sunt indicate rezultatele numărării voturilor, Comisia Electorală Centrală totalizează numărul de voturi valabil exprimate, obținut de fiecare partid, de altă organizație social-politică, de fiecare bloc electoral, pentru a stabili dacă aceștia au atins pragul minim de reprezentare.

(2) Pragul minim de reprezentare constituie următoarele proporții din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară:

- a) pentru un partid, o organizație social-politică – 6 la sută;
- b) pentru un bloc electoral format din 2 partide și/sau organizații social-politice – 9 la sută;
- c) pentru un bloc electoral format din 3 și mai multe partide și/sau organizații social-politice – 11 la sută;

(3) Partidele, alte organizații social-politice, blocurile electorale, care au întrunit un număr mai mic de voturi decât cel specificat la alin. (2) se exclud, prin hotărâre a Comisiei Electorale Centrale, din procesul de atribuire a mandatelor.

Articolul 91. Alegerea deputatului în Parlament în circumscripția uninominală

(1) Candidatul pentru funcția de deputat în Parlament în circumscripția uninominală se consideră ales dacă a obținut cel mai mare număr de voturi, din numărul voturilor valabil exprimate.

(2) Dacă mai mulți candidați au acumulat un număr egal de voturi, consiliul electoral de circumscripție stabilește învingătorul prin tragere la sorți, consemnând faptul respectiv într-un proces-verbal.

Art. III. - Dispoziții finale și tranzitorii

[...]

(3) Comisia Electorală Centrală, în termen de 6 luni, va constitui circumscripțiile uninominale permanente și va întreprinde măsurile necesare pentru pregătirea următoarelor alegeri parlamentare, asigurând informarea funcționarilor electorali, a alegătorilor și a altor subiecți vizați privind noile reglementări ale legislației electorale.”

A. Motivele sesizării

3. Motivele sesizării, astfel cum au fost expuse de autorii acesteia, pot fi rezumate după cum urmează.

4. La 5 mai 2017, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat în prima lectură două proiecte de legi [nr.60 din 14 martie 2017 și nr. 123 din 19 aprilie 2017] privind modificarea sistemului electoral. Prin proiectul nr.60 s-a propus instituirea sistemului electoral uninominal, iar prin proiectul nr.123 s-a propus instituirea sistemului electoral mixt.

5. În aceeași zi (5 mai 2017), în baza raportului Comisiei juridice, numiri și imunități, s-a propus comasarea acestor proiecte de legi, luându-se ca bază conceptul sistemului electoral mixt, potrivit căruia 50 de deputați urmează a fi aleși pe liste de partid în baza actualului sistem de reprezentare proporțională, iar 51 de deputați urmează a fi aleși în circumscripții uninominale, prin vot direct, dintr-un singur tur de scrutin, fiind considerat ales candidatul care va obține majoritatea relativă din voturi.

6. Autorii sesizării solicită interpretarea articolelor 2, 38, 39, 60, 72 alin.(3) lit.a), 110 alin.(2) și 111 alin.(1) din Constituție, prin prisma modificărilor legislative propuse prin proiectele de legi menționate mai sus.

7. De asemenea, autorii sesizării solicită și exercitarea controlului constituționalității mai multor prevederi din proiectul de lege comasat, în special în partea ce ține de constituirea circumscripțiilor electorale.

8. Totodată, articolul 86 alin.(2) din Codul electoral, al cărui control de constituționalitate se solicită a fi exercitat, stabilește că pragul minim de reprezentare constituie următoarele proporții din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară: a) pentru un partid, o organizație social-politică – 6 la sută; b) pentru un bloc electoral format din 2 partide și/sau organizații social-politice – 9 la sută; c) pentru un bloc electoral format din 3 și mai multe partide și/sau organizații social-politice – 11 la sută; d) pentru un candidat independent – 2 la sută.

9. Autorii sesizării pretind că prevederile contestate sunt contrare articolelor 1, 2, 6, 16, 38, 54, 60 și 61 din Constituție.

B. Legislația pertinentă

10. Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M.O., 2017, nr.155-161, art.261) sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(2) Forma de guvernământ a statului este republica.

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 2 Suveranitatea și puterea de stat

„(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.”

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 5 Democrația și pluralismul politic

„(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

(2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.”

Articolul 6 Separația și colaborarea puterilor

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 16

Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

„(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.”

Articolul 39

Dreptul la administrare

„(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

(2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.”

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

„(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputați.”

Articolul 72

Categorii de legi

„[...]”

(3) Prin lege organică se reglementează:

a) sistemul electoral;

[...]”

Articolul 110

Organizarea administrativ-teritorială

„[...]”

(2) Localităților din stânga Nistrului le pot fi atribuite forme și condiții speciale de autonomie în conformitate cu statutul special adoptat prin lege organică.

[...]”

Articolul 111

Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia

„(1) Găgăuzia este o unitate teritorială autonomă cu un statut special care, fiind o formă de autodeterminare a găgăuzilor, este parte integrantă și inalienabilă a Republicii Moldova și soluționează de sine stătător, în limitele competenței sale, potrivit prevederilor Constituției Republicii Moldova, în interesul întregii populații, problemele cu caracter politic, economic și cultural.

[...]

11. Prevederile relevante ale Codului electoral al Republicii Moldova nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997 (republicat în M.O., 2016, nr.277-287, art.585) sunt următoarele:

Articolul 86 Stabilirea pragului de reprezentare

„[...]

(2) Pragul minim de reprezentare constituie următoarele proporții din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară:

- a) pentru un partid, o organizație social-politică – 6 la sută;
- b) pentru un bloc electoral format din 2 partide și/sau organizații social-politice – 9 la sută;
- c) pentru un bloc electoral format din 3 și mai multe partide și/sau organizații social-politice – 11 la sută;
- d) pentru un candidat independent – 2 la sută.

[...]

12. Prevederile relevante ale Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996 (M.O., 2007, nr. 50, art. 237), sunt următoarele:

Articolul 71 Adoptarea actului legislativ în lectura finală

„[...]

(4) Adoptarea actului legislativ în lectura finală exprimă intenția și acordul autorității legislative de a se aplica actul anume în redacția prezentată, punându-se de la sensul și logica internă a prevederilor respective.”

13. Prevederile relevante ale Legii nr. 780-XV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative (M.O., 2002, nr. 36-38, art. 210) sunt următoarele:

Articolul 54 Numărul și data actului legislativ

„(1) După adoptare, actului legislativ i se atribuie un număr, care devine numărul lui oficial și care ulterior este citat împreună cu acesta.

[...]

(4) Data actului legislativ este data adoptării lui.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor sesizării

- *Cu referire la interpretarea articolelor 2, 38, 39, 60, 72 alin.(3) lit.a), 110 alin.(2) și 111 alin.(1) din Constituție*

14. Autorii sesizării solicită interpretarea normelor constituționale în contextul posibilității adoptării sistemului electoral mixt.

15. În acest sens, autorii sesizării solicită clarificarea limitelor de competență ale Parlamentului în domeniul reglementării sistemului electoral în coroborare cu mai multe principii constituționale, precum suveranitatea națională; reprezentativitatea Parlamentului; dreptul de a alege și de a fi ales; dreptul la administrarea treburilor publice și respectarea statutului unităților administrativ teritoriale cu statut special.

- *Cu referire la controlul constituționalității articolului 86 alin.(2) din Codul electoral*

16. Potrivit autorilor sesizării, prin stabilirea unui prag înalt de accedere în Parlament în funcție de proporțiile din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară, după cum urmează: a) pentru un partid, o organizație social-politică – 6 la sută; b) pentru un bloc electoral format din 2 partide și/sau organizații social-politice – 9 la sută; c) pentru un bloc electoral format din 3 și mai multe partide și/sau organizații social-politice – 11 la sută; d) pentru un candidat independent – 2 la sută, se limitează dreptul de a fi ales și de participare la administrarea treburilor publice.

17. Concomitent, autorii sesizării opinează că articolul 86 alin.(2) din Codul electoral încalcă și principiul egalității.

- *Cu referire la controlul constituționalității unor prevederi din proiectul de lege nr.60 din 14 martie 2017 [comasat cu proiectul de lege nr. 123 din 19 aprilie 2017], adoptat de Parlament în primă lectură la 5 mai 2017*

18. Autorii sesizării consideră că trecerea de la sistemul electoral al reprezentării proporționale pe liste de partid la un sistem electoral mixt contravine articolului 1 din Constituție, potrivit căruia Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

19. De asemenea, autorii sesizării au subliniat că o astfel de opțiune politică eludează suveranitatea națională, dreptul de a alege și de a fi ales, precum și dreptul de a participa la treburile publice.

B. Aprecierea Curții

20. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea reține următoarele.

21. Articolele 25 lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin.(1) lit.g) din Codul jurisdicției constituționale abilitază deputatul în Parlament cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

22. Curtea menționează că obiectul sesizării îl constituie: 1) interpretarea articolelor 2, 38, 39, 60, 72 alin.(3) lit.a), 110 alin.(2) și 111 alin.(1) din Constituție; controlul constituționalității articolului 86 alin.(2) din Codul electoral; 3) controlul constituționalității unor prevederi din proiectul de lege nr.60 din 14 martie 2017 [comasat cu proiectul de lege nr.123 din 19 aprilie 2017], adoptat de Parlament în primă lectură la 5 mai 2017.

23. În continuare, Curtea își va expune separat opinia asupra fiecărui subiect abordat în sesizare, după cum urmează.

- Cu referire la interpretarea articolelor 2, 38, 39, 60, 72 alin.(3) lit.a), 110 alin.(2) și 111 alin.(1) din Constituție

24. Articolul 135 alin.(1) lit.b) din Constituție, articolul 4 alin.(1) lit.b) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolul 4 alin.(1) lit.b) din Codul jurisdicției constituționale abilitază instanța de jurisdicție constituțională cu atribuția de interpretare a Constituției.

25. În mai multe hotărâri ale sale, Curtea a reținut că prerogativa cu care a fost învestită prin articolul 135 alin.(1) lit.b) din Constituție presupune stabilirea sensului autentic și deplin al normelor constituționale, care poate fi realizată prin interpretarea textuală sau funcțională, în măsura în care poate fi dedusă din textul Constituției, ținând cont de caracterul generic al normei, situațiile concrete pe care legiuitorul constituant nu avea cum să le prevadă la momentul elaborării normei, reglementările ulterioare, situațiile complexe în care norma trebuie aplicată etc.

26. Interpretarea dată dispozițiilor constituționale comportă caracter oficial și obligatoriu pentru toți subiecții raporturilor juridice. Hotărârea prin care se interpretează un text constituțional are putere de lege și este obligatorie, prin considerentele pe care se sprijină, pentru toate organele constituționale ale Republicii Moldova. Aceasta se aplică direct, fără nici o altă condiție de formă.

27. Scopul oricărei interpretări a normelor constituționale este de a asigura unitatea și înțelegerea corectă a conținutului și sensului lor autentic, de a soluționa divergențele juridice și politice apărute în legătură cu perceperea și aprecierea normelor Legii Supreme.

28. În același timp, conținutul normelor constituționale este cel definit implicit în jurisprudența instanței de jurisdicție constituțională, care are un caracter de reglementare și constituie izvor de drept prin efectele sale (HCC nr.33 din 10 octombrie 2013, §46).

29. În speță, Curtea constată că autorii sesizării solicită interpretarea articolelor 2, 38, 39, 60, 72 alin.(3) lit.a), 110 alin.(2) și 111 alin.(1) din Constituție în vederea explicării limitei competenței Parlamentului de a reglementa un anumit tip de sistem electoral.

30. Curtea menționează că sensul prevederilor constituționale a căror interpretare se solicită a fost elucidat în jurisprudența Curții Constituționale.

31. Astfel, Curtea a menționat că, în sensul articolului 2 din Constituție, o democrație veritabilă poate fi constituită numai de către popor, prin exercitarea suveranității naționale în mod direct ori prin intermediul reprezentanților săi, aleși în cadrul unui scrutin democratic (HCC nr.15 din 27 mai 2014, §46).

32. Dispozițiile constituționale ale articolului 2 urmează a fi corelate cu prevederile articolului 38 din Legea Supremă, potrivit căruia voința poporului constituie baza puterii de stat, aceasta exprimându-se prin alegeri libere, care au loc în mod periodic, prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

33. Curtea menționează că realizarea în practică a dreptului de vot are loc prin intermediul alegerilor. În acest sens, Curtea, prin Hotărârea nr. 15 din 27 mai 1998, a reținut următoarele:

„[A]legerile constituie nu numai un mijloc de exercitare de către cetățeni a drepturilor lor politice, consacrate de Constituție, ci și un mijloc de dotare a instituțiilor unui stat democratic cu o capacitate coerentă de expresie, pentru a face posibilă organizarea unor centre de decizie politică, eficiente și în măsură să imprime activității de stat o orientare general nefragmentată.”

34. Potrivit articolului 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, Parlamentul, prin lege organică, urmează să reglementeze sistemul electoral. Astfel, în sensul în care, potrivit normei constituționale, de competența Parlamentului ține reglementarea prin lege organică a sistemului electoral, Curtea Constituțională, prin Hotărârea nr. 15 din 27 mai 1998, a subliniat că:

„Parlamentul este unicul organ în măsură să adopte orice tip de scrutin sau modalitate de atribuire a mandatelor de deputat. Astfel, **rămâne la discreția organului legislativ să decidă care sistem electoral să fie aplicat: majoritar, proporțional sau mixt [...]. Opțiunea pentru o variantă sau alta și consfințirea ei în legea electorală depinde de situația social-politică din țară, de nivelul de dezvoltare a sistemului politic din societate.**

[...] statul aplică legal un anumit tip de scrutin pornind de la nivelul dezvoltării sistemului politic al societății, de la problemele pe care și le propune pentru soluționare și de la alte circumstanțe. Aceasta este o chestiune de **oportunitate politică.**”

35. În același timp, în jurisprudența sa Curtea a subliniat că, deși Parlamentul are dreptul constituțional de a reglementa prin lege organică sistemul electoral, acesta nu poate excede spiritului și literei Constituției (HCC nr.15 din 27 mai 2014, §52).

36. În acest context, Curtea reiterează că adoptarea sau modificarea sistemului electoral este dreptul suveran al statului și al organului său reprezentativ – Parlamentul Republicii Moldova. Toate aspectele ce țin de procesul electoral sunt reglementate prin lege organică, care, bazându-se pe criteriile de accesibilitate, claritate și previzibilitate, stabilește regulile după care se desfășoară scrutinele electorale. Parlamentul, la

adoptarea Codului electoral și a oricărei legi organice de modificare sau completare a acestuia, urmează să acționeze în conformitate cu un șir de principii constituționale, cum ar fi: statul de drept, suveranitatea națională, dreptul la vot, egalitatea, libertatea opiniei și a exprimării, dreptul la informație, libertatea întrunirilor etc.

37. Principiul suveranității naționale obligă autoritățile naționale să excludă orice ingerință din afara țării, precum *inter alia* finanțarea din străinătate (a se vedea DCC nr. 61 din 6 septembrie 2016). La fel, Curtea reamintește că, în Decizia nr.11 din 18 noiembrie 2014 de inadmisibilitate a sesizării pentru controlul constituționalității Hotărârii Guvernului nr.872 din 20 octombrie 2014 cu privire la organizarea secțiilor de votare din străinătate, Curtea a statuat că stabilirea numărului secțiilor de votare în străinătate este o problemă care **ține de atribuția autorităților competente în organizarea alegerilor**, acestea fiind mai bine plasate pentru aprecierea posibilităților și necesităților practice de organizare a votului în străinătate.

38. În aceeași ordine de idei, Curtea reiterează că, la organizarea votării în străinătate, criteriile referitoare la stabilirea numărului și listelor de alegători, numărului secțiilor de votare sau a hotarelor circumscripțiilor electorale peste hotare și distribuirea lor geografică trebuie să fie clare, previzibile și verificabile de către autoritățile naționale (a se vedea HCC nr. 34 din 13 decembrie 2016).

39. În mod similar, opțiunea pentru unul sau două tururi de scrutin sau eventuala stabilire a unor cote de reprezentare pentru teritoriile cu statut special sau pentru votarea peste hotarele țării, constituie o chestiune de oportunitate politică, care ține de discreția organului legislativ, ținând cont de standardele democratice și de reflectarea cât mai fidelă a opțiunii alegătorului.

40. Totodată, analizând întrebările formulate de autorii sesizării, Curtea constată că, în esență, acestea au o abordare generală și vizează aspecte de oportunitate care nu pot fi soluționate prin raportare la normele constituționale.

41. Așa fiind, Curtea reține că articolele 2, 38, 39, 60, 72 alin.(3) lit.a), 110 alin.(2) și 111 alin.(1) din Constituție nu necesită interpretare sub aspectul abordat de autorii sesizării.

- *Cu referire la controlul constituționalității articolului 86 alin.(2) din Codul electoral*

42. Curtea reține că potrivit articolului 86 alin. (2) din Codul electoral:

„(2) Pragul minim de reprezentare constituie următoarele proporții din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară:

- a) pentru un partid, o organizație social-politică – 6 la sută;
- b) pentru un bloc electoral format din 2 partide și/sau organizații social-politice – 9 la sută;

c) pentru un bloc electoral format din 3 și mai multe partide și/sau organizații social-politice – 11 la sută;

d) pentru un candidat independent – 2 la sută.”

43. Analizând prevederile contestate, Curtea constată că în materia stabilirii pragului de reprezentare, **instanța de contencios constituțional s-a pronunțat în mod repetat în jurisprudența sa.**

44. Astfel, în Hotărârea nr. 15 din 27 mai 1998, Curtea a subliniat că alegerile constituie nu numai un mijloc de exercitare de către cetățeni a drepturilor lor politice, consacrate de Constituție, ci și un mijloc de dotare a instituțiilor unui stat democratic cu o capacitate coerentă de expresie, **pentru a face posibilă organizarea unor centre de decizie politică, eficiente și în măsură să imprime activității de stat o orientare general nefragmentată.**

45. În aceeași hotărâre, Curtea a statuat că pragul electoral este axat în principiu pe ideea că la guvernare trebuie să aibă acces partidele politice care se bucură de o anumită credibilitate în masa electoratului sau pe ideea maturității politice și civice a candidaților, precum și pe alte considerente ce țin de contextul socio-politic concret.

46. Prin urmare, Curtea a reținut că aplicarea sistemului electoral proporțional cu pragul de 4%, inclusiv pentru candidații independenți, prin sine nu contravine Constituției.

47. Totodată, Curtea a subliniat că pragul electoral de 4%, stabilit pentru candidații independenți, nu îngreuește dreptul constituțional al cetățeanului de a solicita funcții politice sau publice cu titlu individual și nu încalcă principiul egalității votului exprimat.

48. În Hotărârea nr.35 din 10 octombrie 2000 Curtea a subliniat că aplicarea sistemului electoral proporțional cu pragul de 6% din numărul de voturi valabil exprimate în ansamblu pe țară pentru partide, alte organizații social-politice și blocuri electorale și 3% din voturile valabil exprimate în ansamblu pe țară pentru candidații independenți nu contravine Constituției.

49. Prin raportare la jurisprudența sa anterioară, în Decizia nr.4 din 14 mai 2013, Curtea a respins sesizarea privind controlul constituționalității Legii nr.108 din 3 mai 2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, care viza și Codul electoral, subliniind că:

„Parlamentul are libertatea de a decide asupra pragului electoral, modalității de atribuire a mandatului de deputat, cotelor de participare a cetățenilor la orice tip de scrutin, condițiilor de valabilitate a rezultatelor acestuia.”

50. De asemenea, bazându-se pe aceleași raționamente, prin Decizia nr. 8 din 5 iunie 2014, Curtea a declarat inadmisibilă și sesizarea privind controlul constituționalității articolului 86 alin.(2) lit.d) din Codul electoral, care stabilește pragul minim de reprezentare pentru un candidat independent (2 la sută).

51. În asemenea condiții, Curtea reține că soluția și considerentele din jurisprudența sa anterioară își păstrează valabilitatea și în prezenta cauză.

- *Cu referire la controlul constituționalității unor prevederi din proiectul de lege nr.60 din 14 martie 2017 [comasat cu proiectul de lege nr.123 din 19 aprilie 2017], adoptat de Parlament în primă lectură la 5 mai 2017*

52. Curtea reține că, potrivit articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității *legilor*.

53. Dat fiind faptul că norma constituțională enunțată, având un caracter general, nu specifică la ce etapă legile sunt supuse controlului constituționalității, până sau după intrarea lor în vigoare, în Hotărârea nr.9 din 14 februarie 2014 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, Curtea a reținut:

„[...] controlul constituționalității legilor cuprinde legile **adoptate** de Parlament, atât după, cât și înainte de publicarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, la sesizarea Președintelui Republicii Moldova și a celorlalți subiecți cu drept de sesizare.”

54. În Hotărârea enunțată Curtea a reținut că din conținutul normelor constituționale rezultă cu claritate că, în momentul trimiterii spre promulgare Președintelui, actul adoptat de Parlament are deja statutul de „lege”, chiar dacă încă nu a intrat în vigoare, și nu de „proiect de lege”.

55. Curtea menționează că Regulamentul Parlamentului operează cu termenul de „proiect de lege” în privința actelor aflate în procedură parlamentară până la momentul adoptării în lectură finală (articolele 47-71) și cu termenul de „lege” – în privința actelor adoptate în **lectură finală**.

56. Faptul că anume **adoptarea actului legislativ în lectură finală este etapa definitivă a constituirii unui act ca lege** este reflectat în articolul 71 alin.(4) din Regulamentul Parlamentului, care prevede că, adoptarea actului legislativ în lectura finală exprimă intenția și acordul autorității legislative de a se aplica actul anume în redacția prezentată, pornindu-se de la sensul și logica internă a prevederilor respective.

57. În aceeași ordine de idei, în corespundere cu articolul 54 alin.(1), (3) și (4) din Legea nr.780-XV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative, după adoptare, actului legislativ i se atribuie un număr, care devine numărul lui oficial și care ulterior este citat împreună cu acesta. În cazul în care actul legislativ cu număr oficial nu a intrat în vigoare, actul păstrează acest număr, care nu poate fi atribuit în același an calendaristic unui alt act legislativ. Data actului legislativ este data adoptării lui.

58. În speță, Curtea constată că autorii sesizării au solicitat instanței de contencios constituțional exercitarea controlului constituționalității unor prevederi din **proiectul de lege** nr.60 din 14 martie 2017 [comasat cu proiectul de lege nr.123 din 19 aprilie 2017], adoptat de Parlament doar în **prima lectură** la 5 mai 2017.

59. În acest sens, Curtea subliniază că **prevederile contestate nu au fost adoptate de legislativ în lectură finală, în consecință, neavând statut de lege, nu pot fi supuse controlului constituționalității.**

60. Sintetizând cele reliefate *supra*, Curtea conchide că sesizarea nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în conformitate cu prevederile articolului 26 alin.(1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, articolelor 61 alin.(3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. Se declară *inadmisibilă* sesizarea deputaților în Parlament Artur Gutium și Vladimir Cernat privind:

- interpretarea articolelor 2, 38, 39, 60, 72 alin.(3) lit.a), 110 alin.(2) și 111 alin.(1) din Constituție;

- controlul constituționalității articolului 86 alin.(2) din Codul electoral al Republicii Moldova nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997.

- controlul constituționalității proiectului de lege pentru modificarea Codului electoral, adoptat de Parlament în primă lectură la 5 mai 2017.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Tudor PANȚÎRU

*Chișinău, 6 iunie 2017
DCC nr. 51
Dosarul nr. 73b/2017*